

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعہ سی

ایک آیدہ برنشر اولنور

مندرجات

افادہ مرہام
تاریخ عثمانی انجمنی تعلیاتی واعضاسنک اسامیسی
اوراق قدیمہ ووثائق تاریخیہ من . . . . . عبدالرحمن شرف
ایکنجی (جرہ) حربی اوزرینہ وشفہ لر . . . . . صفوت
روم سلجوقی دولتک انراضیلہ تشکل ایدن طوائف ملوک . . . . . توحید
عثمانلی تاریخ نویسری ومورخری . . . . . نجیب عاصم
سلسلہ وقوعات دولت علیہ دہ ضبط ایدلیان ۱۱۴۲ سنہ سی حادثاتی .. محمدعارف
تفرقہ : تاریخ سلطان محمدخان ثانی. مؤلفی قریشو وولوس. مترجمی قارولیدی

استانبول

انجمن احسان و ترقی

طبع و ترقی

۱۳۲۸

سلسلهٔ وقوعات دولت عليه ده ضبط ایدلیان

۱۱۴۲ سنه سی حادثاتی

۱ — ضبط ایدلامی حقه ده تدقیقات ، ۲ — وقوعاتک تفصیلاتی

— ۱ —

معلوم اولدینی اوزره دولت عثمانیه نك حادثات تاریخیه سی ، وتوعات کونیه سی تحریره مخصوص اولان « وقعه نویسک » خدمته اولجه « شهنامه جیلک » دینلوردی . شهنامه جیلک ده خلقی وقعه نویسک کبی ، مناصب رسیده دن معدود ایدی . بو وظیفه جناب فاتحک زمانده احداث اولدینی معلوم ایسه ده وقعه نویسک نامنه تبدیل تاریخی صورت قطعیده معین دکلدر . ناشیحی عبدالرحمن پاشا سلطان محمد رابع طرفندن ۱۰۷۴ سنه ده امر شفاهی ایله تحریر وقایعه مأمور اولدیتندن بعض تاریخلرده برنجی وقعه نویس اوله رق مذکوردر . مع مافیه اکثر تاریخلرده مورخ « نعیا » ایلك وقعه نویس اوله رق کوسترلدیکندن طولانی ، بوندن اعتباراً شهنامه جیلک نامنک وقعه نویسک عنوانه تبدیل اولدیننی قبول ضروریدر .

زمان احداثدن « لقمان » زمانه قدر تعیین ونصب اولنان شهنامه جیلر تاریخ عثمانی بی منظوم اوله رق یازمشلردر . بونک خلقی اولان « تعلقی زاده کاتب محمد » ایسه مشور و منظوم اوله رق تحریر ایشدر . آنک خلقی « حکمی افندی » به بومأموریتک توجیهی آمر ۱۰۱۰ سنه سی جمادی الاخره - سنک اواخری تاریخلی فرمان پادشاهیده اوصورتله تحریری بالخاصه امر اولمشدر [۱] .

[۱] سفینه الرؤسا . ص ۲۹ — ۳۰ . عثمانلی تاریخ و مورخلی . ۴۱ — ۴۲

حکمی ایله نعیما آره سنده بکن شهنامه جیلرک اسامینه دائر تاریخلرده هیچ معلومات کوريله مدیکندن بلکه ده اومت ظرفنده بومأموریت متروک قالمشدر .

شهنامه جیلر وقوعات تاریخیه عثمانیه بی صورت غیرمطرده ده وخواجه سعدالدین افدینک بحق تلمیح و بیان ایتدیکی وجهله صورت فردوسیانه ده اغراقات ومبالغات عجمانه ایله مملو اوله رق ضبط ونظم ایتمشدر . نعیما ایسه وقعه نویس اولدقده بیک تاریخدن اعتباراً تورخ وقوعانه ایتدار ایتمش ، اخلافی اولان وقعه نویسلر ایسه ۱۱۴۲ سنه سی وقوعاتی خارج اولق اوزره خاقان اسبق « جتیمکان سلطان مراد خان خامس » ک جلوسنه قدر اولان وقوعاتی تعقیب وتحریر ایتلشدر .

دولت عثمانیه نیک تأسیندن نعیما نیک باشلادینی تاریخه قدر کذران اولان ازمه وقوعاتی ایچون ایسه خواجه سعدالدین افدینک « تاج التواریخ » ی و آندن صوکره سی ایچون دخی پیجوی تاریخنک برقی وقعه نویسلرک یازدینی تاریخلره الحاق اوله رق وقایع دولت علیه نیک سلسله شونانی تکمیل ایدلش و رابطه محافظه اولتمشدر . سلسله وقوعاته عدم موجودیتی کوریلن ۱۱۴۲ سنه سی حادثاتنک ضبط ایدلامسی سبی شایان تدقیقدر .

تحریر ایدلین بوییل وقوعاتی چلی زاده اسماعیل عاصم افندی ایله سامی بکک وقعه نویسلکلری آراسنده در . بونلردن برنجیسی ۱۱۳۵ سنه سی رمضاننک یکریمی سکزنجی کونی وقعه نویس اولدینی حالده برسنه یه قریب زمان اولدن یعنی ۱۱۳۴ سنه سی ذی القعدة سی ایتداسندن بالابتدار ۱۱۴۱ سنه سی نهایته قدر وقایع دولت علیه بی منتظماً تدوین ایتدیکی میدانده موجود بولسان کتابیله مثبت ایسه ده وقعه نویسلکدن — ۴۳ . بفرمانده : شهنامه خدمتده اولان کاتب و مصور ومذهبلر شهنامه حاوینه متعلق اولان اموره مشارالیه مراجعت ومتابعت ایدوب مخالفته جواز کوسترمه لر . دیه شهنامه جیلرک معینی ده کوسترلمشدر .

فراغتی تاریخی صورت قطعیه ده معین دکدر . بوجهت « عثمانی تاریخ و مورخاری » نامی آلتده تزیلاً طبع اولنان « آینه ظرفا » ده دخی تحریر ایدلامشدر . او حالده بونک خلفی سامی بکک ابتدای مأموریتک معین اولماسی دخی طبعیدر .

حالبوکه یالکز رامز افندی تذکره‌سنده بوباده معلومات ویریور و سامی بکک « ۱۱۴۳ سنه‌سی حدودنده چلی زاده افندی یرینه وقایع نویسی اولوب ایکی بچق نه مقداری ضبط صحیفه حوادث ایله بر تاریخ نفیس صفا باعث ترکیب ایشلدر « دیور .

رامزک بوفاده‌سندن اک اول خاطره کلن ابراهیم پاشانک مصاحبی و کتابچیسی اولدینی جهته مشهور ندیمک سلطان محمودک جلوسندن صوکره فجع بر صورتده وفاتی کبی پاشانک متباندن اولان چلی زاده عاصمک دخی اووقه‌نک نتیجه‌سی اوله رق نظردن سقوط ووقه نوسلکدن انفصالیدر .

صبحی افدینک تاریخنده جلوس محمودخان اولده سامینک « تحریر حوادث یومیه به مأمور » اولدیتی بیانی رامزک سامی بکک وقعه نوسلکه تعینی حقه‌کی روایتی تأیید ایدر . کذلک صبحی افدینک سامی ایله خلفی شاکر بکک « ضبط و تحریر لری اولان اجزای فصاحت قرین بووقه دک شیرازه بند تنظیم و تدوین » اولدیتی بیلدیرمی سامینک آیریمجه تاریخ تحریر و تدوین ایتدیکی حقه‌کی رامزک بیاتی ردایلر . مع مافیله سامی بکک قید و ضبط ایتدیکی وقوعات اوراقتک اخلافتدن صبحی افندی به دور ایدلیدیکی کرک آینه ظرفاده و کرک سائر تاریخنده مندرجدر .

بو حالده ۱۱۴۲ سنه‌سک چلی زاده عاصم افندی مأموریتنده داخل اولدینی حالده تحریر ایدمه‌دیکی آکلاشیلور . حالبوکه بونک سلفی راشد افندی به یابدینی کبی سامی بکک دخی آنک بر اقدینی یردن اعتباراً یازمی لازم کلور ایدی . لکن رامزک ایکی بچق سنه‌ک وقوعاتی محتوی

تاریخی اولدینی بیانی بونک جلوس محمودخان اولدن کندینک وفاتہ قدر اولدینی آکلایور۔ صبحی نک دخی سامینک جلوس محمودخان اولدن ابتدا ایله تحریر ایتدیکنی بیلدیرمی دخی بونی تأیید ایدر۔ بوتقدیرده سامی بکک اوزمان وقوعاتی قصداً یازمدینی وبوصورتله او وقوعاتک پس رده کمانده قائمنه سبب اولدینی خاطرہ کله بیلیر۔ صبحی اقدی دخی قلمه آلدینی تاریخی سلطان محمود اولک جلوسنی نتیجه ویرن اختلال عظیمک باشلانجی اولان ۱۱۴۳ سنه سی ربیع الاولنک اون بشنجی کونندن ابتدا ایدرک چلی زادنک براقدینی زماندن او آوانه قدر اولان حادثات حقنه برشی یازماشدر۔ لکن صبحی اقدی بواعتراضک وارد اوله جغنی کشف ایدرکی تاریخنده تحریر وقوعاته، وقعه نویسلکه تاریخ تعینی اولان ۱۱۵۲ سنه سندن ابتدا ایتدیکی حالده سامی ایله شا کرک جلوس محمودخان اولدن ۱۱۴۷ سنه قدر یازمنه نظر ۱۱۴۸ سنه سندن باشلامسی حقنه اراده اولنه رق او وجهله ابتدا ایتیش و مؤخر آ وقوعبولان امر و فرمان اوزرینه جلوس محمودخان اولدن باشلامش اولدینی بیان ایله مشدر۔ دقت ایدیلیر ایسه فی الواقع صبحی اقدینک تاریخنده سلطان احمد ناک فراغتله سلطان محمود اولک جلوسنی نتیجه ویرن حادثه اختلاله نک علل و اسبابندن بعضلرینک ۱۱۴۲ سنه سنده ظهور ایتدیکی عیاندر۔

بعض ارباب تدقیق بونی بوجه آتی بیان و محاکمه ایدیورلر : سامی بک چلی زادنک براقدینی زماندن سلطان محمود اولک جلوس قدر اولان زمان وقوعاتی یا، شایان ذکر حادثات تاریخیه کوره مدیکندن ترک ایتیش، یا خود قصداً براقشدر۔ اوزمانک وقوعاتی اهمیتدن عاری اولمدینی آکلاییلور۔ زیرا ۱۱۴۳ سنه سی ابتدا سنده وقوعبولان اختلال مدھشک اسبابی بوزمانده حاضر نیور، آنک باشلانجی ۱۱۴۲ سنه سنده آرامق ایجاب ایدر۔ حتی بواختلاله تواریخ عثمانیه کوستریلان اسبابدن برسی اولان تأثیرات خارجیه یعنی شرق و ایران انتباهاتی و عثمانیلره وقوعبولوب

سەرجه تمادی ایدن تأثیراتی بوسنده باشلامشدر . حالبوکه وقعه نویسر هیچ برداخلی و خارجی وقوعات بوله ماسه لر بیه بعض سهر وقوعاتی عزل و نصب وسائر ایله تحریر ایدرک بر از اول زمانم زده اولدینی وجهله جراید منتشره نك توجیها ت رسمیه ستونلرینه ووقوعات روزمره سینه بکزه تیرلردی . آندن طولای برنجی احتمال شایان نظر دکدر . ایکنجی احتمال وارددر ، زیرا سامی بکک ابراهیم پاشایه خصومتی وارایدی . اوداتک زمانه عائد وقوعاتک کنیدی طرفندن ضبط ایدیله جک قسمنک اولنی اهل و آخرتی یعنی زمان فلاکتی بوتأثیر تحته یازهرق ملت عثمانیه نك یتشدیردیک اعاضتمک برنجیلردن اولان اویله برذاتی الی آخرالایام انظار ملتده لکلی بولمغه مجبور ایتشدردیوردلر .

صبحی نك رامزی تأییداً سامینک سلطان محمود اولک جلوسندن اعتباراً تحریر وقایع ایتدیکی افاده سی بوصوک احتماک اولنی تأیید ایدر . ابراهیم پاشانک عصرخی ادراک ایدن رئیس الکتاب دلاور زاده عمر افندینک عثمان زاده تاتک « حدیقه الوزرا » سنه تحریر ایلدیکی ذیلک آخرنده بوذاتک احوالندن بیان ایتدیکی برنبذه نه درجه عالی همت ، محب ملت و دولت اولدینغه دلالت ایدر ، ارباب اختلاک اشاعه ایدوب صحائف توارینغه انتقال ایدن عزو یاتنک نه مرتبه ده اکذوبه اولدینغه دلیلدر ؛ بوده ذکر اولنان احتماک نهایتی تا کید ایدیور .

بو حالده اوسنه وقوعاتنک سبب ترکی آکلامق ایچون سامی بکک ترجمه حالی تدقیق ایتک ایجاب ایدر . حالبوکه بزده اهمیتله نظر ایدلیان بر حال کذیاده تراجم احوالدر . تاریخلرده و تذا کرده کوریلان نصب و عزل مأموریت مشاهیردن معدود بر ذاتک ترجمه حالی اوله من ، اوله اوله سجل احوالی اوله بیلور . مشاهیردن برکسه نك ترجمه حالی آینه افعالی اولمیلدر ، مسلکنده ای و کوتو اجرا ایتدیکی تأثیری بیان و ایضاح ایتیلدر ، حال و عادتندن بحث ایله میلدر . مع مافیه بزده بوصورته یازلش ترجمه حال یوقدر ، یالکز سجل احوالدر . یالکز

بعض تراجم کتاباں لکھنے و مجموعہ لکھنے بعض ذواتک - اودہ پک اندر اولہرق - نوادری منقولدر . بوکا و آثارینہ نظراً مشاہیرک اوصورتلہ ترجمہ حالنک استنباطی ضروریدر .

ہر نہ حال اینہ تذاکر شعراہ و بعض تواریخ و مجامیعہ نظراً سامینک حیات رسیہ و خصوصہ سنہ دائر بولہ بیلدی کمز معلوماتی بروجہ زیر درج ایڈیورز :

سامینک اسمی مصطفیٰ در . استانبولہ تولد ایتشد . پدري دیوان ہایون خواجگانندن آربہ امینی عثمان افندی اولدینی جہتلہ « آربہ امینی زادہ » لقبہ معروف ایدی . مناصب دیوانیہ دن اولان کوچک اوقاف ، کوچک روزنامہ ، خالصر خواجہ لکی ، شہر اماتی ، موقوفاتی و مناصب سائرہ بولندی . ۱۱۴۶ سنہ وفات ایتدی [۱] .

سامی شاعر لکی سایہ سنہ ابتدای اقبالندن اعتباراً صدراعظم شہید علی پاشاہ انتساب ایتدی . بو انتسابی سربماً تربید ایلدی . علی پاشانک مصالح دولتی مشاورہ و فضیلت و معارفہ دائر مذاکرہ بولدینی انجمنہ داخل اولدی ، کہ بونک اعضای اوزمان باب عالی ک دکل دولتک الیمتاز رجالی اولان الحاج مصطفیٰ [۲] ، عارفی احمد [۳] ، سلیم [۴] ، دردی [۵] ، افندیلر ورحمی پک [۶] کبی ارباب علوم و معارف ایدی . سامی علی پاشانک واردین حربندہ مقتولیتی اوزرینہ استادندن محروم قالدی .

[۱] راضی تذکرہ سی دیگر تذکرہ لہ مخالف اولہرق ۱۱۴۵ سنہ

وفاتی بیان ایڈیور .

[۲] بودات وزیر کتخدالتی کاتبی ایکن شہید علی پاشانک ابتدای وزارتندہ منظوری اولوب مکتوبچیلغنه تعیین و ۱۱۲۶ سنہ سندہ رئیس الکتاب [خارجیہ ناظری] نصب ایتدی . دفتر امینی ایکن ۱۱۴۱ سنہ سندہ اولدی . کتابت وامور ادارہ دولتہ بی نظیر ایدی .

[۳] دیوان افندیلکنندن یتشن بوکہ خواجگانندن ایکن ۱۱۲۲ سنہ سندہ مکتوبی صدراعلی ، ابرتسی سنہ تذکرہ اول و ۱۱۲۷ سنہ سندہ مقابلہ سوای اولدی . رئیس الکتاب (۱۱۲۹) و میرمیران وزیر اولدندن و برجوق والیلک کردہ (*)

ابراهیم پاشا صدارتہ کچدکده علی پاشا زمانده متشار دولت اولان ذواتدن عارفی احمد ، الحاج مصطفی افندیلی الترام ایتدی . بونلری امور دولتده اولکی کبی مشاور صفیله بولندردی . دری افندی دخی کار کذارلیقه کندینسی قورتاردی . سامی بک ایله برابر رحمی و سلیم افندیلر بوندن خارج طوتلدی .

بزجه بونک تأثیرندن وعطا تاریمنججه علی پاشانک حقدده کوستردیکی رعایت و حرمتله « کندوسه جلب و تمشوق » ایتدیردیکندن طولایی سامی اوزماندن اعتباراً « لئک ولوک اوج نه تک و بوندن صوکره قوه عاقله سی دوچار ضعف » اولدی . تیمارخانه به کیره مینجه افاقت بوله مدی [۶] .

سلطان احمد ثالث زمانی شعرائک الک زیاده کثرتلی برزمانی اولدیغندن بونلر ایچون نظام وقاعده تعیین ایدیلدی . آنلره نظارت ایتک ایچون دخی ابراهیم پاشانک ملتسی عثمان زاده احمد نائب ، باخط هایون « سلطان شعراء

(*) بولندقدن صوکره ۱۱۴۶ سنه سنده اعدام اولدی . ایران سفرنده سرعکر لکله بولنرق بک زیاده حسن خدمت ایتشدر . شجاعته مشهر و شعر وانشا ایله متعارف ایدی . نخواست وحدت طبع ایله دخی موصو قدر .

[۳] طریق علییه دن بولنان بوذات کوردیکی حقارتدن طولایی بروسه ده ساکن ایکن علی پاشا ۱۱۲۷ سنه سنده استانبوله کتیردوب نشانچی نصب ایتدیردی .

۱۱۳۸ سنه سنده فتوی امینی ایکن اولدی .

[۴] وانلیدر . دیوان هایون قلنه مداوم ایدی . ۱۱۳۲ سنه سنده ایلیچلکله ایرانه کیتش . عودتنده باش محاسبه چی اولش ، ۱۱۳۷ سنه سنده وفات ایتشدر .

[۵] حبش والیسی مصطفی پاشانک اوغلی اولغله حبشی زاده دیبه معروف ایدی . دیوان هایون خواجه کاشندن ایکن علی پاشا زمانده کوچوک و بویوک تذکره جیلک ایتدی . ۱۱۳۷ سنه سنده وفات ایتدی .

[۶] سامی بکک لاجل اسفشار تیمارخانه به کیدن احباسنک سؤال خاطر لرینه جواباً :

زنجیر جنون اولدی بئم طوقه معتاد . مجذوب الپنک اولور بجه سی فولاد
نظم حکمت جزمنی ایراد ایتدیکی مره ویدر . تاریخ عطاء ج ۲ ، ص ۱۰۰ .

نصب اولندی [۱]. بو شاعر لر سلطانک اجر ای حکومتی ؟ ایسه شعر ادن
برینک وزنیز و مناسبتیز شعر سویلمی اوزرینه آنک مخلصنی حبس
ایمک ، شعر سویلتماک ایدی [۲] !

« تائب » ک ۱۱۳۶ سنه سنده وفاتندن سوکره سلطان شعرالق
مسندنیک کیسه توجیه اولندینی ، دوام ایدوب ایتمدیکي مجبولدر !
مع مافیہ سویلدیکي قصیده لرله « سید وهبی » ابراهیم پاشایه انتسابی پک
زیاده تزیید ایتمش ایدی ، حتی ۱۱۴۱ سنه سنده تبریز قاضی اولوب
اورایه کیدر کیتمز « در دولتدارده لزومی » اولدینی بیانیه بافرمان عالی
استانبوله کتیرلدی [۳]. جلبک اوسه یاییلان مشهور چشمه نیک تاریخی
ایله مناسبتی اولدینی بدیهیدر . زیرا متعاقباً لوازم انشائیہ نیک تهیه سنه
مباشرت ایدلشد [۴]. مع مافیہ چلبی زاده اوسه وقوعاتی یازدینی حالده

[۱] شهزاده ابراهیمک ۱۱۳۲ ده تولدی اوزرینه احمد تائب اقدینک عرض
ایلدیکي تاریخ اوزرینه سلطان احمد خان ناک طرفندن « مقبول هایونم اولشدر ،
عصرک ملک الشعرا سی اولدینی وجوه ایله ظاهر و مطلی احسان هایونم اولشدر .»
دیہ خط هایون صادر اولدینی مرویدر .

[۲] مناقب کتبخدا زاده ، ص ۲۴۲ . تائب بوتوجیه وجیهدن طولابی
بوتطمه :

طنین انداز کوش چرخ ایکن آوازه باقی چیقارمشکن سپهره مدح ایله سلطان سلیمان
نه اولدی بویله برخط هایونیه نام آور نه بولدی سایه دولتده شوکت وشانی
ایله فخریه حوان اولدی .

[۳] حالا تبریز قاضی اولان وهبی حسین زیدت فضائله به حکم که
سنکه مولانای مومی الیه سن سنک بو طرفده لزومک اولغله اشبو امر شریفم
وصولده تبریزه عنایتکدن مقدم نایب تعیین وارسال ایلدوکنک مولانا (....) زید
علمه بی دستور مکرم مشیر مفخیم نظام العالم حالا تبریز محافظی اولوب تبریز طرفنه
مأمور طوائف عسکره باش بوغ اولان وزیرم مصطفی پاشا ادا مہ تعالی اجلاله
معرفتیله یریکه نایب نصب و تعیین و سن قالفوب در دولتدارمه کلاک باینده فرمان
عالیشانم صادر اولشدر بیوردومکه فی اواسط ش سنه ۱۱۴۱ . مصطفی پاشایه
دخی بومآلده برفرمان یازلشدر .

[۴] مرمره نایبته وضابطنه حکم که

ذکر اولنان چشمه دائر حرف واحد سویلماش و ضایع عثمانیه نك
برائر نضیبی اولان بوجشمه نك معماری اولان صاحب دهانك اسبی
مجهول قالمشدر . مع مافیہ چلبی زاده نك ۱۱۴۱ هجری قمری وقوعاتی تماماً
ضبط ایتمدیکی دیوان هایونك او سنه یه عائد قیوداتنك تدقیقاتندن مستبان
اولیور، که تاریخ عثمانیک حین تحریرنده بوجهتک نظر اعبارہ آنه جنی
بدیهیدر . سید وهینک قازاندینی اعتبار پادشاهک شاعری بولندینی حقیقه
قصیده خوان اوله جق درجه ده سامی بی مجبور ایتمش ایدی .

سلطان احمد ثالث باب هایون پیشکاهنده کی ذکر اولنان چشمه
بنا ایتمدیردکده تاریخ اولوق اوزره بالذات :

آج بسلیله ایچ صوبی خان احمده ایله دعا

مصراعنی بولمش و یونک برقصیده ایله تنویجینی امر ایتمش ایدی .
سید وهی و سامی نك بوبابده یازدینی قصیده لردن ریجینک کی چشمه نك
اطرافنه نقش ایلدی [۱] . سامی ایله سید وهینک کندیسه

سرای جدیدۀ عاصرم باب هایونی پیشکاهنده حبه اه تعالی و طلباً لمرضاة
زبدالاعلی طرف هایونعدن مجددأ بناسنه مباشرت اولنان چشمه سار ایچون مرمر
طاشک لزومی اولقله اقتضا ایدن بهالری بنا امینی طرفندن ویرلک اوزره تعیین
اولنان مباشر خاصکی معرفتله کوندربیلان دفتر موجنبه صاف و بیاض و طمرسز
اولوق اوزره ذراع مرمرطاش قطع و تدارک اولنوب عماله قایقلره وضع و تحمیل
وبرکون مقدم استانه سعادت آشیانه مه نقل اولمق باینده فرمان عالیشام یازلمشدر
فی اواسط ن سنه ۱۱۴۱

[۱] معلم ناجی مرحوم : روایت مذکوریه کوره سلطان احمد ثالث
تاریخ اولوق اوزره :

بسلیله ایچ صوبی خان احمده ایله دعا

مصراعنی تنظیم بیورمش اولدینی حالده درت اکک کلش ایدی . وهی بونی :

آج بسلیله ایله ایچ صوبی خان احمده ایله دعا

صورتنه افراغ ایله حای ا کمال ایتمکدن سوکره بووزن وقایدهده صاحب
مصراعک اوصاف شاهانه سنی حاوی برده قصیده یازمشدر . شاعرک انفس
قصائدی عد اولنان بوائر تاریخ ایله برابر چشمه نك اطرافنده منقوشدر .

تاریخ سلطان احمدک جاری زبان لوله دن

ترجیحی ابراہیم پاشانک نفوذ و تأثیرینہ حل ایشایدی، کہ کندینجہ بوخصوص ابراہیم پاشا طرفدن استشارہ دولتدن خارج طوٹلنہ نانی ایدی، ایستہ سامی بکک حیات خصوصیه و رسمیه عائد اولہرق معلومات بوندن عبارتدر .

مصراعیلہ کیفیت اکالی ظریفانہ ادا ایشدر . «دیور» حالبوکہ بروایت مشہورہ هیچ بر مجموعہدہ کوریلہمدیکی کپی طرز قدیم ادبہ سالک بقیہ شعرانک دخی بویابدہ معلوماتی یوقدر . مناقب بکتخدا زادہدہ بوجہت دیگر بر صورتلہ سرویدر (ص ۱۰۷) ، شوبلہ کہ : سلطان احمد ثالث باب ہایون خارجندہ کی چشمہ کبیرہ مصعبہ بنی بنا ایدر . تاریخ مصراعنی کندی بولور ؛ مصراع بودر : خان احمدہ ایلہ دعا آج بسلبیلہ ایچ صوبی

اووقت جوق شعرا بولنور و عثمان زادہ سلطان شعرا نصب اولنمش ایہدہ بومصراعہ قصیدہ یورودہ منزلر . زیراہم قافیہ سی تک الی التمش بیت لازمکہ چشمہ کبیرہ طولون عاجز قالورلر او زمان اسکی وھی کہ سید وھی دیرلر حلبدہ منلا ایش / تاریخ مصراعی لقلہ وھی بہ برمکتوب یازارلر چیفتہ تانار ایلہ کوندرلر . وھی / مکتوبی آلور مصراعی کورور قافیہ تک اولدیننی اکثر . فقط مصراعک آلتی تااوستہ کتورر اووقت :

آج بسلبیلہ ایچ صوبی ایلہ دعا خان احمدہ

اولور قافیہ ککتلنور . سلطان احمد مرحوم دخی تاریخی بویلہ تک مخصوص یامش بولہسونلر او زولونلر دیو . لکن وھی مرحوم قولایخی بولور، قصیدہ بی یورودور عصرک شعراستہ دخی بونک اوزرینہ :

وھی خوش اول بتلب ، حدک دکل ایلہ ادب

سندن مقدم اولدی ہب . شاعرلہ بردن صلا

بیتلہ براز حرف انداز لطائف اولور .

حاصلی بووجہلہ ترتیب ایدر قصیدہ بی حلبدن بورایہ کوندر . استانبولہدہ شعرا بقارلر کہ قصیدہ ترتیب اولنمش کلش ممنون اولورلر و وھی تک بولنہ خوشنورلر . سلطان احمد مرحوم دخی حظ ایدر چشمہ یازدیرر .

بویکی روایتک خلاف اولدیننی آکلاشیلور . زیرا سلطان احمدک مصراعی معلم ناجینک و مناقبک بیاناتی وجہلہ اکسک وقاریشیق اولدیننی وھی وسامینک قصیدہ لوندہ عینی اولہرق محرر بولنمیلہ مستدلدر . باخصوص مناقبک عثمان زادہ تک اوزمان وفات ابتدیکی حالہدہ حیاندہ بولندیننی و وھی تک حلبدہ ۱۱۴۳ سنسندن سوکرہ حاکم بولندیننی حالہدہ اوزمان اولدیننی بیانی غلطات تاریخیدندر .

سامینک شهید علی پاشا زماننده نزد دولتده بولدیغی اعتباری ابراهیم پاشا زماننده ادامه ایده میه‌رک متروک قالمی ، اوزمان معارفک اک درجه بالاترینی بولنان شعر و خط ایله معروف اولدیغی حالده آنک زماننده بوجهندن دخی سید وهبی به تقدیم ایده میه‌رک چشمه قصیده‌سی مثله‌سنده کی ضربه‌دن درجه نه‌یاده مایوس اولمی جهتلریله حادث اولان منافرت بریحق‌سناک وقوعاتک ضبط ایلمیه‌رک ضیاعنه وارباب اختلال طرفندن اشاعه ایدیلان حوادث کاذبه‌نک حقایق تاریخیه اوله‌رق صحائف تواریخیه نقلنه سبب اولدیغنک حقیقته مقارن بولندیغی تبیین اییدیور. بو یابده ذکر اولنان وقوعاتک سامی طرفندن ضیاعنه سبیت ویرلدیکی حقدنه ارباب تدقیقک ادعا‌سنده حقلی بولندیغی کوستریور .

بو حالده وقعه نویس‌رک یازدیغی تاریخلرده بولنیمان بووقوعات ایچون تواریخ خصوصیه‌یه مراجعت مجبوریدر . بولردن یالکز بروقعه‌یه دأر اولان‌رک هیچ برینده بو وقوعات کورپله‌مز. دائماً سلطان محمود اولک جلوسندن ابتدا ایدرلر، اسباب جلوسدن برنیزه بحث ایلرلر. عمومی صورتله یازیلنلر ایسه او زمانی کنج‌کننده ادراک اتمش اولان شمعدانی زاده‌نک « مرئی‌التواریخ » ی ، آندن یک چوق زمان صوکره دنیا‌یه کلش بولنان بروسه‌لی فرائضی زاده سعید افدینک « کلشن تواریخ » یدر .

بولردن ایکنجیسی ۱۱۴۱ و ۱۱۴۳ سنه‌لری محرم‌لری وقوعاتی بربرینه قاریشدرمش و ۱۱۴۲ وقوعاتی اورته‌دن غائب ایشدر .

برنجینک اوسنه حقدنه کی افاده‌سی ایسه شوبله‌در: سنه ۱۱۴۲ رفتن الحی میرشرف بجانب اصفهان وحریق شدن خانه‌ اسمدزاده درقره‌مان در بک اوغلو وخارج غلطه ودرالاجه حمام ودرکوکچ بازار ودر داخل باب باغچه وآمدن سر مقطوع چرکس محمد بک از مصر باستانبول وزلزله شدیددر استانبول در اسکلب ومشاوره شدن وقرار دادن سفر عجم عمومادر ذی‌الحجه .

مع مافیه سرلوحه‌سی بوصولته اولدینی حلاله اوحدانک دیکرلری حقتده هیچ برسوز سولیبوب یالکز عجم سفرینه قرار ویرلسی اسبابی حقتده بر حقیقه‌دن زیاده‌جه معلومات ویریور، که اوده تاریخ صبحی افاده‌سنک باشقه برطرزه افراغ اولمشیدر .

طالبوکه نادرشاهک احوالی بیان ایدن تاریخلر بوسنه ظرفنده عثمانیلرک الله اولان همدان وکرمانشاهانک عجملر طرفندن استیلانی وتبریزک اوزرینه حرکت اولندیقتی بیان ایدیورلر، سلطان محمود اولک جلوسنی مبین عبدی نام ذاتک یازدینی تاریخک بداننده کی وقوعات بونی تصدیق ایله برابر ده‌ها زیاده تفصیل ایدیور [۱] .

بویابده ده‌ها زیاده تفصیلاتدن صرف نظرله «تاریخ جهانکشای نادری»، «دره نادره» و سائر فارسی آثاره و ذکر اولنان عبدینک تاریخنه وولایات عثمانیه‌نک بمضینک مضبوط اولان «تاریخ جوتی» کچی تواریخ خصوصیه‌سنه ومدت مذکوریه عائد دیوان هایون قلمنک مهمه وباش محاسبه‌نک «نذورات» و «احکام» و سائر دفترلرینه مراجعت ایدرک وبعض مجموعه‌لرده کی قبوزاتدن استفاده ایلیه‌رک چلبی زاده‌نک براقدینی ۱۱۴۲ سنه‌سی محرمنک ابتداسندن سلطان محمود اولک جلوسنه نتیجه ویرن حادثه اختلالیه‌نک ظهورینه قدر اولان وقوعات داخلیه وخارجیه تحریراولندی.

عارف

[۱] بو عبدی‌نک کیم اولدینی ذکر اولنان تاریخده یازلامش وافاده‌سندن دخی بوجهت اکلاشیله‌میشدر. بوکمه رئیس‌الکتاب بولنوب ۱۱۷۸ سنه‌سنده وفات ایدن مهرداد عبدی افندی اولدینی مظنوندر .